

DIGTERNES VEN

OVERSÆTTEREN OG LITTERATEN THEODOR SCHORN

AF

JOHANNE SLOTS

Blandt de breve i Det kongelige Biblioteks håndskriftsamling, der har digteren Ludvig Bødtcher som afsender, findes et langt „Rimbrev til Theodor Schorn“ med overskriften „Har jeg fundet hvad jeg søgte?“ og dateringen „Skjærtorsdags Aften Kl. 11 1/2 1816“.¹⁾ Det er interessant ved at være skrevet af den unge Bødtcher (f. 1793) til den jævnaldrende ven Schorn (f. 1796), hvem digteren også i sin høje alderdom, så sent som i 1873, kunne rette venskabsdigte til med hjertelige titler som „Til en gammel Ven“ og „Til min kjære Theodor Schorn“.²⁾

Rimbrevet, der forblev utrykt i Bødtchers gemmer, har tillige interesse ved i stemningsanslag og tematik at have karakteristiske træk til fælles med den modne digters lyrik, som man møder den i hans sent udgivne samling „Digte, ældre og nyere“. Den udkom første gang 1856 på universitetsboghandler Andr. Fred. Høsts forlag.

I de udgaver af sin digtsamling, Ludvig Bødtcher nåede at udsende i sin levetid (2. forøgede udg. 1867, 3. forøgede udg. 1870) forekommer der en anelig række digte, der afspejler hans vennekreds og det kulturmiljø, han indgik i herhjemme efter det lykkelige Italiensophold i årene 1824–35 – nu med en lille lejlighed i Sværtegade i København som sit stillfærdige livs faste centrum. Det er titler som „Til Adam Oehlschläger“, „I Adam

---

Foroven: Theodor Schorn efter portrætgenngivelse i W. Schorn: Da Voldene stod, 1905.

Oehlenschlägers Album“, „Til Thorvaldsen“, „Til B. S. Ingemann“, „Til C. Hauch“, „Til Chr. Winther“. I Johs. Brøndum-Nielsens udgave af Bødtchers „Samlede Digte“ (1940) er af tidligere spredte eller utrykte digte af denne type yderligere tilføjet „Sang ved Ingemanns hjemkomst“, „Sang i Anl. af Rahbeks Sølvbryllup“, „I H. C. Andersens Stambog“, „Gravskrift over Carl Winsløw“, „Til Chr. Winther, d. 23. Januar 1863“, „Til A. P. Berggreen“ og endelig de to Schorn-digte „Til en gammel Ven“ og „Til min kjære Theodor Schorn, d. 12. September 1873“. Det sidstnævnte, indtil da utrykte digt, er et lille fødselsdagsdigt til vennen, og det lyder i sin helhed:

Du hvis Venskab, purt som Guld,
Fulgte mig ihvor jeg vandred,
Du, som selv af Smerte fuld
Var i Ømhed uforandret –
Gud velsigne dig idag,
Sende huldt med Faderhænder
Sundheds Engel til Dit Tag!
Du min kjæreste blandt Venner!

Samlingens forudgående digt „Til en gammel Ven“ er ifølge Bødtcherbiografen Alex. Schumacher skrevet til Schorn d. 4. Aug. 1873.³⁾ Med sine elleve firelinjede strofer er dette lange, gennemkomponerede arbejde, som Bødtcher oktober samme år lod offentliggøre i „For Romantik og Historie“, en henvendelse til vennen, ikke en skildring af denne som person, men det rummer lige fuldt et udsagn om venskabets art og deres fælles ståsted. Det er et erindringsdigt om deres ungdomstid („– hvor gylden var vor Ungdomscene!“, lyder det i fjerde strofe) og det rige danske åndsliv, denne faldt sammen med, og hvori de selv tog del. Oehlenschlägers og Thorvaldsens nyskabende tid:

Og hvilke Skjønhedskilder til at lædske,
Da Skjalden aabned Romantikens Land
Og seirrig førte Nordens Guder an,
Mens Thorvaldsen fremtryllede de græske;

En tid med også et ældre anset og indflydelsesrigt navn som Rahbeks:

Og Vinteraftenen den mørke, lange
Lod Arnen vinke med en kvægsom Drik,
Og Bægret tømtes uden Politik,
Kun fulgt af Rahbeks mesterlige Sange –

Som det ofte hos Bødtcher er morgen- og aftenstemninger i deres skiftende belysning, der er hans inspirationskilde, er det i digtet „Til en gammel Ven“ skiftet i aftenlyset, der symbolsk ladet danner optakten. Førstelinjen lyder med et for den guitarspillende og syngende poet karakteristisk anslag: „Nu voxe Aftenskyggerne, du Kjære! –“. I et af de kendteste digte fra en tidligere periode – „Farvel til Marthes Kilde“ (1837) – siger han til indledning: „Jeg kommer i den stille Qveld, / Vil dvæle hos Dig ene“, og i det af eftertiden lige så skattede digt „Høstminde“ (1865), skrevet næsten tredive år senere: „Jeg fletter helst til *Dig* min Krands / Brunlige Høst i Aftenglands!“.⁴⁾ Linjer som disse rækker bagud til det utrykte, fordringsløse digt fra 1816 om venskab og kærlighed, rimbrevet til Theodor Schorn, skrevet i den ungdomstid som det store alderdomsdigt fra 1873 besynger.

I 1816 lod den da 23-årige digter sig inspirere af den sene aftenstemning og månelysets skin i stuen:

Det silde er – paa Himlens høje Bue
Staar Maanen venlig i sin blege Lue

Digteren sidder i sit „(just ej store)“ kammer og „Betragter tankefuld den[s] stille Flamme / Med Haanden stytet til min Kind“. Han søger at finde frem til den dag i sit liv, „Da Skjæbnen mest sig viste mod mig huld“, og han opdager, at der er to dage, der står for ham som de betydningsfuldeste og kæreste, „Thi begge skabte mig paa denne Klode / Et lille saligt Himmerige“. Den ene dag var den, der „skjenkte mig en sød uskyldig Pige“ – den ungdomselskede, døden frarøvede ham, og som den ugifte Bødtcher trofast bevarede mindet om hele sit liv.⁵⁾ Den anden lykkelige dag „lod mig finde Dig Du Gode!“ I rimbrevets følgende linjer skildres hans søgen lige fra de tidlige drengeår efter det, han havde hørt mange prise ved siden af kærligheden: venskabet, og han beskriver de stigende krav til venskabs kvalitet, som fulgte med voksenalderen og den forandring, der var sket med ham efter mødet med „min Linas Smil“. De overfladiske, lune- og svigefulde venskaber forkastes, for „Alle, Alle manglede de Hjerte“. I Theodor Schorn fandt den unge Bødtcher den rette. Og rimbrevet, signeret „Fra Ludvig“, slutter:

Ja Theodor jeg føler – dig maa det være
Hvis Venskab mig skal gjøre lykkelig.
Men har ogsaa taget fejl af dig
Da skal mit arme Hjerte aldrig søge mere!

I.

At Theodor Schorn var en mand med „hjerter“ er der flere vidnesbyrd om i samtidige kilder, og at Bødtcher livet igennem bevarede det fine og varme venskabsforhold til ham, vi møder i de omtalte digte, har bl.a. Schorns søn, Willy Schorn, bekræftet. I et erindringsbillede af Bødtcher i „Julebogen“ for 1912 betegner han sin far som Bødtchers bedste ven.⁶⁾ Inden der nærmere gøres rede for Th. Schorns virksomhed, kan et par citater tjene som karakteristik af mennesket bag de stillingsbetegnelser, der hører til hans data: litterat og oversætter, cand. jur. I „Minder fra mine Forældres Hus“ (1894) fortæller Arthur Abrahams under beskrivelsen af hjemmets vennekreds, at Th. Schorn ligesom Bødtcher hørte til medlemmerne af det lille litterære selskab „Hebe“, som hans far N. C. L. Abrahams i sine skoledage havde stiftet sammen med Just Mathias Thiele, Carl Otto og Adam Geelmuyden. På faderens ældre dage kom alle disse ungdomskammerater i huset, og om Schorn hedder det: „Han levede som Litterat her i Kjøbenhavn og har gjort sig bekendt ved en Række gode og smagfulde Oversættelser fra fremmede Sprog. Han var endnu paa sine gamle Dage en meget smuk Mand og dertil af et ridderligt Galanteri. Hvert Aar, paa min Tantes Fødselsdag, mødte han med en smuk Buket Blomster, hvad der i den Tid var noget ganske Andet end nutildags, hvor den store Luxus med Blomster har taget en saa umaadelig Overhaand. Elskværdig var han i høj Grad og glædede sig altid ved at blive bedt sammen med de gamle Venner.“⁷⁾

Foruden mange sympatiske træk af Th. Schorn som et kulturelt engageret menneske bringer hans søn Willy Schorn i sine bøger „Da Voldene stod“ (1905) og „Fra gamle Skuffer“ (1906) et elskeligt billede af ham som fader og sine to drenges gode kammerat:

„Jeg har haft den sjældne Lykke at være Søn af et stort Barn, der ikke paa den Vis ragede høit op over mig, men stadig holdt sig i Niveau med mig. Navnlig i visse Situationer i de ganske unge Dage er det af uberegneligt Værd at have slig en Opdrager paa Siden af sig.“⁸⁾

Willy Schorn voksede op uden sin mor, idet hans fødsel kostede hende livet. Så meget mere har faderens kærlige forståelse været af betydning for ham og hans ældre broder: „Vi delte . . . Alt i Livet med hinanden under den mest ubetingede Fortrolighed . . .“⁹⁾ Tabet af sin hustru forvandt Theodor Schorn aldrig.

Peter Theodor Schorn, født d. 12. sept. 1796, voksede op „langt ude paa Nørrebro“, hvor hans far, en indvandret tysk købmand, havde slået sig ned som voksdugsfabrikant. I barndomshjemmet herude, hvorfra „det var en hel Reise at vandre ind til Kjøbenhavn“, men hvor man dog plejede

omgang med en pæn portion af ansete familier af det finere borgerskab inde i byen, boede han størstedelen af sit liv, som ung inden giftermålet og de mange år som enkemand, helt frem til sin død i 1879. Efter en kortere årrække i Sølvgade under ægteskabet med hamburgerinden Sophie Meiners (1801–1834) og medens børnene endnu var små, flyttede han o. 1840 tilbage „til det gamle Hus, ud til den store Have, der nu blev et Hjem for os Alle . . .“, skriver Willy Schorn.¹⁰⁾

Theodor blev privat dimitteret til universitetet i 1815, havde lyst til teologien, men fulgte sin faders vilje og læste jura, et studium der ikke i tilstrækkelig grad fængslede den poetisk begejstrede og litterært interesserede unge mand. Sin embedseksamen fik han dog efter nogen anstrengelse 1823. Derefter tog han en overgang del i faderens fabriksvirksomhed, men gav sig senere af med undervisning, navnlig i tysk, først med ansættelse ved Efterslægtsselskabets Realskole og 1836–46 som timelærer på Metropolitanskolen. I 1829 var han redaktør af „Nyeste Morgenpost“ og i tidens løb i det hele taget en flittig bidragyder og medarbejder ved forskellige blade og tidsskrifter, f. eks. „Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn“, „Ceres“, Elmquists „Læsefrugter“, „Borgervennen“, samtidig med at han oversatte et betydeligt antal værker fra tysk og svensk, samt fra dansk til tysk. Han blev overkorrektør ved den grundlovgivende Rigsforsamling og fungerede indtil 70-årsalderen som korrektør (og overkorrektør) ved Rigsdagen og Rigsrådet.¹¹⁾

Th. Schorn blev 84 år gammel, og livet igennem stod de litterære (og sproglige) interesser i forgrunden af hans tilværelse. Således skrev en af aviserne i sin nekrolog over ham: „Lige til de sidste Aar syslede (han) med litterære Arbejder, navnlig Oversættelser“ (Folkets Avis d. 26. nov. 1879),¹²⁾ og sønnen tegner i sine erindringer et morsomt billede af den unge Theodor Schorn, der var bidt af poesien og havde så mange litterært sindede venner. Han mener, at et ophold i Norge i 1816 må have været „den rene Gift“ for den unge stud. jur., fordi han blev temmelig feteret deroppe i en kreds af forfattere og æsteter, deriblandt Maurits Hansen og Conrad Schwach, med hvem han efter hjemkomsten ivrigt brevvekslede.¹³⁾ Til gengæld for nordmændenes velvilje mod ham og til minde om oplevelsen af landet og dets vældige natur skrev han et digt („Tør jeg vel en lille blye Kjærminde / Plante ved din Fod, du høie Fjeld?“) i ni lange strofer, betitlet „Afsked til Norge (I Høsten 1816)“. De indtryk af „det Store, Underfulde, Høie“,¹⁴⁾ den tyve år gamle Schorn begejstret modtog heroppe, har utvivlsomt yderligere animeret ham til poetisk og litterær aktivitet på bekostning af det fagstudium, som kedede ham.

2.

Under jura-studiet tog Schorn sig tid til endog så krævende opgaver som oversættelse af et par af Goethes skuespil. I 1817 udkom hans fordanskning af „Torquato Tasso“ og året efter af „Egmont“. „Tasso“-oversættelsen bærer med dedikationen „Danmarks hulde Sanger Bernhard Ingemann med inderlig Hengivenhed helliget“ vidnesbyrd om det nære venskab mellem de to, og i et ledsagende digt til Ingemann har vi atter et eksempel på den unge Schorns poetiske forsøg. Den første halvdel af det seksten linjer lange digt rummer disse taknemmelige ord til den kloge og blide ven:

Du var den Første, som mig monne høre,
Da, jeg i danske Toner Göthes Sang
Indvie ville til det danske Øre,
Som selv ej fatted Mesterharpens Klang.
Dig rækker jeg den! Lad den dig tilhøre!
Du, som paa Livets stille Pilgrimsgang
Din fromme Broderhaand mig blidt har givet
Til kjærligt Følgeskab igennem Livet.

Schorn indleverede de to skuespiloversættelser til nationalscenens direktion, som imidlertid refuserede dem med nogle opmuntrende ord til den teaterinteresserede unge mand om, at man gerne i fremtiden ville have tilbudt arbejder fra hans hånd.¹⁵⁾ „Tasso“ ses ikke registreret som opført på Det kgl. Teater, men „Egmont“ opnåede på trods af det oprindelige afslag at blive vist 1834 ved en af de sommerforestillinger, skuespillerne havde for skik at give uden for sæsonen til egen fortjeneste, og stykket optoges derpå i repertoiret sæsonen 1834-35. Det blev spillet tre gange.¹⁶⁾

Der findes bevaret et udateret brev til Schorn fra Knud Lyne Rahbek, teatrets meddirektør 1809-30, som røber den kendsgerning, at man i flere år havde næret planer om at opføre Schorns „Egmont“-oversættelse.¹⁷⁾ Brevet, i hvilket Rahbek opregner stykkets rollehavende, må være skrevet senest foråret 1830, idet Rahbek døde d. 22. april det år, og opførelsen af „Egmont“ er altså blevet udskudt en rum tid, således som Th. Overskou berører det i „Den danske Skueplads“: „Göthes „Egmont“, som (Directionen) længe havde raadslaaet om at give, uden at komme til nogen Beslutning, optoges med meget Bifald.“¹⁸⁾

I juli 1842 havde Th. Schorn den glæde atter at få sin „Egmont“-oversættelse benyttet af Det kgl. Teaters skuespillere ved en sommerforestilling, hvor de opførte stykkets slutningsscene. Denne forestilling blev iøvrigt af ikke ringe betydning for den unge talentfulde, men problemati-

Den unge Theodor Schorn „siddet ved sit Bord ivrigt nydende den forbudne Frugt, et eller andet Digterværk, medens den strænge Fru Justitia staar truende bagved ham med et Strafferedskab“. Tegning af A. L. Koop i W. Schorn: Da Voldene stod, 1905.

ske skuespiller Michael Wiehe (1820–64), der ikke hidtil havde kunnet vinde publikums eller sine medskuespilleres tiltro, bortset fra den store fru Heibergs. Blandt flere bemærkelsesværdige præstationer denne sommer var hans triumf, udtaler Overskou, fremstillingen af Ferdinand Alba i „Egmont“. ¹⁹⁾

Til det rahbekske hus havde Schorn og hans forlovede (og senere hustru) haft venskabelig forbindelse. Det lykkelige unge par var i det hele taget temmelig „forkælet“ i den åndsaristokratiske kreds, de færdedes hjemmevant i, fortæller Willy Schorn og nævner navne som Friederike Brun, Oehlenschläger, grev Schimmelmann m. fl. ²⁰⁾ Kamma Rahbek brevvekslede med dem begge to før deres giftermål i 1828 og viser særlig interesse for Sophie Meiners, til stadighed tiltrukket af hendes hjemby Hamburg, der i farverigdom og kultur forekom fru Rahbek at stå højt over det lille København. Ofte i den tid, hun endnu boede der, fik Bakkehuset budlejlighed til Hamburg gennem Theodor Schorn; og det er meget lange breve (Ny kgl. Saml. 1456, 2°), Kamma Rahbeks „Vielgeliebte Hamburgerin“ sendte derfra til sin „hamburgske Veninde“. Således kunne fru Rahbek i sin Hamburg-begejstring på den tid underskrive sig i et brev til Schorn. ²¹⁾

Forholdet til B. S. Ingemann var, som det fremgår af tilegnelsen i

„Tasso“ og et antal bevarede breve,²²) et varmt, fortroligt venskab. Det strakte sig fra ungdomsårenes muntre, poetiserende tid over manddomstidens og de ældre års fortsatte fælles interesser og trofaste sammenhold, frem til Ingemanns død i 1862 – sytten år før den syv år yngre Th. Schorn lukkede sine øjne. I femogfyrre år havde Schorn da, i 1879, været enke-mand og gennem de to sønners hele barndom deres encopdrager. I det barnløse ingemannske ægteskab blev Lucie Ingemann den længstlevende, og til hende sendte Schorn efter meddelelsen om Ingemanns død d. 24. febr. et par hjertelige og medfølede breve.²³) Det ene, dateret d. 27.2.1862, fortæller os i de første linjer indirekte, hvor nærstående Ingemann var ham, og hvor hårdt tabet af venen måtte ramme ham: „Min hjerteligste Tak, kjære Fru Ingemann, fordi De midt i Deres dybe Smerte med saa kjærlig Skaansel havde tænkt paa mig og villet bidrage Deres til, at Efterretningen om vor kjære Ingemanns Død saa nænsomt som muligt skulde komme mig for Øren.“ Direkte og rørende kommer venskabets inderlige karakter til udtryk sidst i brevet, hvor han beder fru Ingemann om at forære ham „en Lok eller to af Ingemanns Haar“.

Om et vedlagt digt lyder det: „Jeg skrev inat indlagte Linier til Minde om Ingemann; jeg har i Sinde at afgive dem til Fædrelandets Redaction, men jeg syntes dog ikke, at De først skulde see dem i et Blad, og derfor har jeg afskrevet dem til Dem.“ D. 28. febr. stod Schorns 24 linjer lange digt trykt i „Fædrelandet“ – dagen efter, at Grundtvigs smukke, broderlige mindedigte „Mellem Nordens Hoved-Skjalde, / Som jeg hilsed fjern og nær“ havde stået i samme avis. Begge digte indgik senere tillige med en række mindedigte af andre i skriftet „Ingemanns Jordefærd. Taler, Digte og Bladartikler“, udgivet af Frederik Barfod (1862).

I det andet brev til fru Ingemann, dateret d. 20.3.1862, tilbyder han hende sin hjælp i den vanskelige tid efter det uventede dødsfald, dersom han kunne være til nytte med et eller andet, som hun ønskede besørget i København, men som „den lange Afstand kunde vanskeliggjøre“. Lucie Ingemann takker ham for det venlige tilbud i et brev d. 2. april: „Jeg havde og tænkt, at henvende mig til Dem, for jeg kiender Deres Godhed, saa at jeg godt turde gjøre det, om det behøvedes; men for Øjeblikket er alt saavidt ordnet . . .“. Hun kommer ind på den forestående udgivelse af Ingemanns „Levnetsbog“ og oplyser: „Johannes Galskiöt, min Cousin, som er Præst i Frederiksberg, udgiver alt hvad der hidtil er utrykket . . . Derefter kommer et Levnetsløb Ingemann har nedskreven efter Digteren Marmiers Anmodning fra 1837 og derefter et Bind Digte.“²⁴)

Da dette bind digte udkom et par år senere, modtog Schorn et eksemplar, idet fru Ingemann i et brev til ham d. 10. april 1864 meddeler, at

„Reitzel en af Dagene vil sende Dem gde Bind af Digtene“ – dvs. bd. 9 af Ingemanns „Romanzer, Sange og Eventyrdigte“, der som „Digte fra 1845 til Udgangen af 1861“, med J. Galskjøt som udgiver, indgik i fjerde afdeling af digterens „Samlede Skrifter“ (1864). I samme brev omtaler Lucie Ingemann nogle vedlagte portrætter af Ingemann og hende selv, som hun vil give Schorn sammen med bogen. Hun mindes herunder, hvordan denne, „medens Bernhard var borte . . . var saa omhyggelig for mig, med at bringe mig Böger og Blomster. Hans Billede vil erindre Dem, om den glade Tid da han var kommen tilbage“.²⁵⁾

Som fru Ingemann her i sine breve taler om sin mands forfatterskab, sådan havde digteren og Theodor Schorn i årenes løb brevvekslet om det, der litterært optog dem. Ingemann plejede i en ofte spøgende form at kommentere de kritiske angreb, en række af hans værker var udsat for, han fortalte om arbejder, han var i gang med, og sendte vennen sine nyudkomne bøger. D. 31. okt. 1826 kunne Schorn således takke Ingemann for den første af de historiske romaner, „Valdemar Seier“: „Jeg takker dig ret af mit inderste Hjerte for denne kostelige Bog. Mangen en velgiørende Taare kom mig i Øiet, naar disse ædle, store Skikkelser svævede mig forbi, jeg har ret levet med dem og deelt deres Glæde og Smerte. Hvilken herlig Tid! Hvilke store Begivenheder . . . Man kan mærke, med hvilken Kjærlighed du er traadt til dette Arbeide. Din Stil er saa mandig, saa livfuld, saa ædel, Aanden i det hele stærk . . .“. Efter nogle bemærkninger om romanens personer og handlingsgang tilføjer han, at også Ingemanns humor har behaget ham meget – „den platte, gemene Natur har du [skild]ret ret lysteligt i Folkesamtalerne“.²⁶⁾

I et langt brev d. 5. april 1832 fra Th. Schorn til vennen i Sorø er der genklang af den litterære kamp, den blide og fredsæle Ingemann nødtvungen havde kastet sig ud i på grund af kritikkens stadige hårde fremfærd mod ham, sidst efter udgivelsen af „Erik Menveds Barndom“ (1828). Ingemann havde reageret med det polemiske eventyr „Huldre-Gaverne eller Ole Navnløses Levnets-Æventyr“ (1831), hvis tilsynkomst åbenbart overraskede Schorn, der troede han arbejdede på flere historiske romaner. Med henblik på disses store publikumssucces skriver han: „Du ændser dog vel ikke enkelte Nidyttringer? mig tykkes du har Stemmer nok af Vægt, der ere fulde af din Ros. At den almindelige Stemme er for dig, det er nu vistnok; man behøver blot at see et Exemplar af din Valdemar, for at overtydes derom; har han seiret før, saa overvindes han nu, og værre tilrakked saae han vist ikke ud, da han kom ud af sit Fængsel, end han nu vandrer om fra Læser til Læser.“²⁷⁾

3.

Blandt de mange oversættelsesarbejder, Th. Schorn i tidens løb fik fra hånden, var også fordanskningen af et par af Fredrika Bremers anonymt udgivne „Teckningar utur hvardagslifvet“ (1828–31). I 1836 kom „Tegninger af Hverdagslivet. Efter det Svenske af Theodor Schorn“ med hendes epokegørende gennembrudsroman „Familien H****“ og novelle-skitsen „Den Eensomme“. ²⁸⁾

I Ny kgl. Saml. 2713, 2° findes et brev, der har forbindelse med denne danske oversættelse. Fredrika Bremer skrev d. 6. juni 1836 til Schorn i anledning af en gave og et brev fra ham, som stærkt forsinket havde nået hende – „jag . . . får härmed hjertligt tacka Er så väl för er godhet för mig som för den lyckade öfversättningen af Mina teckningar. Jag har funnit dem förbättrade, några utvexter borttagna, versarne ha på åtskilliga ställen vunnit, och den öfvade Litteratören har afhjelpat de brister som nybegynnaren icke sjelf kunde bättre. Jag tackar honom därför.“ Og hun fortsætter med denne ros til det danske sprog og de mandlige digtere: „Danska språket har i sina uttryck och vändingar något så naift och behändigt, att det synes mig särdeles passande förr den naiva stylen, och likväl – när man läser Øhlenschläger, Ingemann, så finner man det lika passande att uttrycka det sublimes, att uttala – det manliga. Men stora talanger skapa i språket en hel verld, och Danmark är rikt på sådana. Jag hyser det hopp att en gång på deras Moderjord kunna bättre lära känna dem och deras språk“.

I hendes sætten lighedstegn mellem sublimt-mandligt over for naivt-kvindeligt mærker man ikke den tapre forkæmper for kvindens ligestilling og selvstændighed, som Fredrika Bremer skulle blive og allerede i sin realistisk-romantiske hverdagsroman „Familien H****“ havde givet varsel om.

Et andet ret bemærkelsesværdigt arbejde med samtidens skønlitteratur, som Th. Schorn påtog sig, var fordanskningen fra tysk af nogle af den særprægede forfatter og teaterskribent Lauritz Kruses psykologiske og kriminalistiske noveller. Efter at Kruse (1778–1839) for bestandig havde forladt sit fædreland Danmark i 1820, blev flere af hans senere værker først skrevet på tysk, og i Schorns oversættelse forelå 1829 novellerne „Straffet Selvtillid“, „Stille Kummer“ og „Hævnen“, alle trykt i bd. 8 af „Nyt Bibliothek for Morskabslæsning“ (udg. af J. Riise). De udkom senere i en selvstændig udgave med følgende titelblad: „Noveller af L. Kruse. Oversatte af Theodor Schorn“ (1.–2. Deel, 1829). Denne Samling indeholdt desuden „Klosterruinerne i Norge“, der ligeledes først stod oversat i „Nyt Bibliothek for Morskabslæsning“ (bd. 7, 1828). Fortællingen er imidlertid

ikke et originalt arbejde af Kruse, men dennes bearbejdelse til tysk af en novelle af den tidligere nævnte norske forfatter Maurits Hansen.²⁹⁾

I 1832 bragte A. P. Liunges „Nyt Repertorium for Moerskabs-Læsning“ (bd. 6) Schorns oversættelse af Kruses novelle „Le Dragon rouge. En fransk Kriminalbegivenhed“.

Den psykologisk spændende fortælling og kriminalstoffet viser sig at have været en varig interesse hos Th. Schorn. Måske fornægtede den oprindelige jurist sig heller ikke, da han en menneskealder senere påbegyndte udgivelsen af „Criminalhistorier, ældre og nyere. Et Fjerdingaarskrift“. Dette tidsskrift bestod af hans oversættelser af kriminalberetninger fra det virkelige liv, udvalgt fra den tyske samling af kriminaltilfælde fra forskellige lande „Der neue Pitaval“ (1842 ff.), der havde en udbredt læserkreds ikke blot i hjemlandet.³⁰⁾ Ved det første hæftes fremkomst foråret 1866 bragte Berlingske Tidende en ret omfattende orientering om tidsskriftets karakter, og da den første årgang var afsluttet en lang, indgående anmeldelse.³¹⁾ Det lyder heri, at Schorns kvartalsskrift „(har) vundet en ikke ganske ringe Udbredelse, som vi i det Hele anseer for at være fortjent“. Og den dobbelte opgave, Schorn i følge anmelderen havde stillet sig som udgiver – at give den almindennede underholdende læsning og tillige ved de valgte kriminaltilfældes indhold og fremstilling vække fagmændenes særlige interesse – synes at være lykkedes. Hvad det faglige angår, er det bemærkelsesværdigt – som et fingerpeg om Th. Schorns personlige stilling til et både juridisk og politisk spørgsmål – at anmelderen udtaler, det er „kjendeligt, at Udgiveren har havt den kommende Retsudvikling for Øie og derfor fortrinsviis har valgt sit Stof fra Lande, hvor Retsplejen er knyttet til Nævningeinstitutionen eller dog forbunden med Offentlighed og Mundtlighed“. Anmelderen, der håber at udgiveren fremover vil benytte også andre kilder end „Der neue Pitaval“, påskønner at Schorn „paa mangfoldige Steder“ har rettet fejl og modsigelser hos Pitaval „og bestræbt sig for et smukt og reent Sprog“.

Tidsskriftet udkom med to årgange 1866–67 og blev ved de enkelte hæfters udsendelse fortsat anmeldt i Berlingske Tidende og andre aviser.³²⁾

I ugeskriftet „Illustreret Tidende“ fulgte man også kvartalshæfterne op med omtale og gav stor spalteplads til anmeldelsen af den første afsluttede samling. Man fandt, at der i denne var gode eksempler på, at kriminalhistorier kunne være nyttige, når de bibragte kundskab om historiske forhold og en given tids samfundsliv, foruden om selve retsproceduren og de stedfundne „Vildfarelser fra de Anklagedes, Undersøgendes og Dømmendes Side, som kunne tages *ad notam* ved kommende Tilfælde“. Det er

beretninger som „Grevinde Somersset og hendes Mand“ fra den engelske Jakob d. 1.s tid og „Rovmordet og Vægteren i Eldagsen“ om en domfældelse i Hannover 1854,³³⁾ der tjener til sådan nyttig oplysning, mente anmelderen, men hvad angår den psykologiske interesse, han ville indrømme, kriminalhistorier kunne have, var han mere betænkelig – „i denne Retning er dog Læsningen af dem ofte mindre heldig for Mængden af Læserne, ligesom disse, især de Yngre og Damerne, næppe uden Fare kunne hengive sig til studiet af Facta, i hvilke Laster og alskens Udskeielser naturligviis spille en væsentlig Rolle og tidt føre Skildringen ind paa Omraader, der i ingen Henseende ere heldige“.³⁴⁾

Da 2. årgangs to sidste hæfter var udkommet, lød disse betænkeligheder atter i en kort anmeldelse i samme blad. Det var kun med forbehold, man ville gøre opmærksom på denne anden samling, thi selv om der „i disse Beretninger findes Adskilligt af psykologisk Interesse og vistnok ogsaa Eet og Andet, der belyser almene sociale Forhold . . . træffer man dog Meget, som man kun ugierne seer i Hænderne på Alle og Enhver“.³⁵⁾

I denne sammenhæng træder den elskværdige Schorn eftertiden i møde som ret frisindet eller dog mindre forsigtig og moralsk bekymret, end samtidens norm krævede det.

4.

Betragter man Th. Schorns lange række oversættelser, hvor fiktive værker som de førømtalte dramaer af Goethe og fortællinger af Fredrika Bremer eller en samling „Eventyr og Fortællinger af forskjellige tyske Digterinder“, en novelle af Ludwig Tieck og romaner af Carl Spindler³⁶⁾ står side om side med faglige tekster af forskellig art, springer et antal teologiske titler i øjnene. 1837 udkom hans og Chr. Winthers oversættelse af Karl Hases „Kirkehistorie, Lærebog, nærmest for de akademiske Forelæsninger“. Den var blevet udsendt hæftevis 1835–37, og det forholdt sig således, at oversættelsen af dette vanskelige værk var påbegyndt af Winther, men senere overdraget til Schorn. Et udateret brev fra Chr. Winther til Schorn vidner om dette samarbejde og Schorns overtagelse af opgaven, idet Chr. Winther her omhyggeligt giver oplysninger om sin fremgangsmåde og i enkeltheder redegør for tekst og noter i forhold til de to udgaver af den tyske original, han havde benyttet.³⁷⁾

Chr. Winther underskriver sig „Din Ven“, og det var et venskabeligt forhold, der gik tilbage til studietiden. Han og Schorn var studenter fra samme år, og i tidens løb har nok ikke mindst begges varme venskab med Ludvig Bødtcher givet deres egen forbindelse næring. Efter sin indgåelse i ægteskab med Julie Werliin 1848 levede Chr. Winther stærkt tilbagetruk-

kent, og som det kan udlæses af et nedenfor citeret brev, kom Schorn ikke i deres hjem; men han og digteren har under alle omstændigheder kunnet træffes i Sværtegade hos den gæstfrie Bødtcher, som Winther lige siden ungdommen og navnlig efter sit Rom-ophold 1830–31 stod nær og altid holdt fast ved.³⁸⁾

I 1871 gav Chr. Winther Schorn en opgave af anden art end kirkehistorien. I „Billedbog for Store og Smaa“, redigeret af Chr. Winther, skrev en række danske forfattere et lille digt hver til træsnit af forskellige hjemlige kunstnere, fra Aug. Jerndorff og Pietro Krohn til Lorenz Frølich, Jul. Exner og Edvard Petersen. Det var i disse år, den unge Holger Drachmann havde den bildende kunst som sin hovedbeskæftigelse, og et træsnit af ham findes også heri (med vers af Johs. Helms). Blandt digterne er, foruden Th. Schorn og Chr. Winther selv, navne som H. V. Kaalund, H. P. Holst, C. Hostrup, L. Bødtcher, Erik Bøgh, Carl Andersen, S. Schandorph, Edv. Lembcke, Kr. Arentzen, H. F. Ewald og H. C. Andersen.

Schorns digt i „Billedbog for Store og Smaa“, til Edvard Petersens træsnit, falder smukt i melodi med de andre bidragydere og kan endog siges at være ret karakteristisk for det venlige, medfølelsesrige sind, han synes at have været i besiddelse af: to små piger sidder på en vogn, forspændt med en afrakket, gammel hest, som de driver fremad med pisker, og digteren siger:

Du gad nok sidde paa Vognen med
Og drive Hesten med Pidsken afsted –
Du maatte da ikke for haardt den slaae,
Den Stakkel, den er jo alt gammel og graa
Og kan ei løbe saa let som Du,
Men maa dog trække Karren endnu.

Th. Schorns lyriske evner var for begrænsede til, at han kunne gøre sig gældende som digter, men hans poetiske gemyt kom stadig til udfoldelse gennem forskellige hyldestdigte og personlige digte, han fik trykt i aviser og periodiske skrifter. To digte til Chr. Winther røber hans beundring for den store danske digter, han talte blandt sine venner. Det ene, trykt i „Fædrelandet“ d. 2. jan. 1856, er skrevet i anledning af udgivelsen af hovedværket „Hjortens Flugt“ (1855) og stod med følgende ordlyd på avisens forside:

Til Chr. Winther

Din Strængeleg har hvilet
Som gjemte den ingen Klang,

Som havde Musen smilet
 Til Dig for sidste Gang,
 Men see! den Evigunge
 Hvor har hun leget Skjul!
 Hun atter rørte din Tunge,
 Og lifligt sang hendes Fugl
 I Toner saa rene, saa søde
 Som Vaarens qvægende Luft,
 I Toner saa yndige, bløde
 saa fulde af Hjemmet Duft.
 Ja, Tusinder ville lytte
 Til dette Dit deiligste Qvad;
 I Krandsen, Du vinder som Bytte,
 Jeg fletter Dig dette Blad.

Chr. Winter takkede Schorn i et brev d. 4. jan. 1856 (fejldateret 1855) for „den lige saa venlige, som smukke Hilsen, Du har sendt mig i „Fædrelandet“; den har glædet mig – og min Kone – ret inderligt; hun sagde til mig, „det er jo den samme Mand, som skrev det deilige Digt i Anledning af Biskop Mynsters Død!“ – Saasnart det tredje Oplag, hvorpaa der nu arbeides, udkommer, tillader jeg mig at sende Dig et Exemplar . . .“.³⁹⁾

Det andet digt til Chr. Winther stod trykt sammesteds d. 28. juli 1866 som en hyldest til ham på 70-årsdagen d. 29. juli. Schorn priser digteren for „Tonevældet“, hvormed han „saa gavmildt og saa længe“ har forfrisket den danske befolkning. Digtets sidste afsnit lyder:

Ja! lyttende Dig hørte Folket sjunge,
 Der var saa dansk en Klang i hvert Dit Qvad,
 Det var saa friskt som Bøgens unge Blad
 Som Kildens Rislen, naar i Solens Glød
 Den vælder frem af Jordens dunkle Skød, –
 En Fest Du gav de Gamle som de Unge,
 Hvergang fra Strengeligen Dine Toner lød!
 Glæd Dig, Du Musens kaarne Søn! Din Sang
 Skal tone gennem lange Slægters Række;
 Naar Glemsels Taager mange Navne dække,
 Skal Dit ned lyse over Dannevang!

Schorns sørgedigt over J. P. Mynster, som Julie Winther fandt dejligt, havde stået i „Fædrelandet“ på biskoppens begravelsesdag d. 7. februar 1854: „Et Suk gaaer gennem Kirken, dybt og stille, / Fra mange Øine

tunge Taarer trille; / Et Sorgens Budskab bæres Landet om, / En Røst blev stum i Herrens Helligdom. / Ak! hvilken Røst! hvor fuld af Aandens Ild! / Hvor alvorsvægtig og hvor kjærlig, mild!“

Med denne indflydelsesrige personlighed og højt berømmede prædikant, Sjællands biskop gennem mange år (1834–54), havde Th. Schorn samarbejdet som oversætter fra dansk til tysk af nogle af hans arbejder. Således i 1828 med en „Rede und Predigt“, holdt i Christiansborg Slotskirke ved prinsesse Vilhelmines formæling med prins Frederik (den senere Frederik VII), og i 1835 med „Predigt gehalten in dem Dom zu Roeskilde bei Eröffnung der Versammlung der Provinzialstände am 1sten Octbr. 1835“. Samme år udkom i Hamburg det i kirkelig henseende vigtige værk af Mynster, den yndede andagtsbog „Betrachtungen über die christlichen Glaubenslehren. Übersetzt von Theodor Schorn“, I–II. (2. Aufl. 1840).⁴⁰⁾

Hermed beslægtede arbejder var Schorns fordanskning de følgende år af nogle prædikensamlinger og andagtsbøger af svenske og tyske gejstlige som J. O. Wallin (1843–45 og flere senere oplag), J. H. Thomander (1857), J. John (1861), A. O. Wille (1861).

Mellem hans oversættelser i 1840'erne var tillige et lille opbyggeligt skrift af den tyske romantiks førende teolog Fr. Schleiermacher, fortællingen „Jule-Festen“ (1842).⁴¹⁾

Denne interesse for det teologiske og kirkelige stof viste sig også på det helt personlige opbyggelige plan hos Schorn. Så sent som i 1879, der blev hans dødsår, sås han som selvstændig bidrager med gudelige strøtanke og vers i det evangelisk-lutherske ugeblad „Søndagen i Hjemmet“ (udg. af Harald Schmidt).⁴²⁾

5.

I de senere år af sit liv beskæftigede Schorn sig imidlertid også med litteratur af en helt anden art – et par romaner af den i sin tid meget læste og senere ofte genoversatte og nyoptrykte tyske underholdningsforfatter E. Marlitt (pseud. for Eugenie John, 1825–1887). I hans oversættelse udkom 1874 hendes „Tante Cordula eller En gammel Frøkens Hemmelighed“, og i 1876 fulgte „Baronesse Mainau“. Men 1870'erne bød tillige den ældre Th. Schorn et arbejde af særlig personlig værdi for ham. I 1875 vendte han tilbage til en af ungdomstidens og de yngre års beundrede og elskede skikkelser blandt samtidens store personligheder med sin tyske oversættelse af C. F. Wilckens' bog om Bertel Thorvaldsen – „Züge aus Thorvaldsens Künstler- und Umgangsleben. Nach der zweiten dänischen Ausgabe“.⁴³⁾

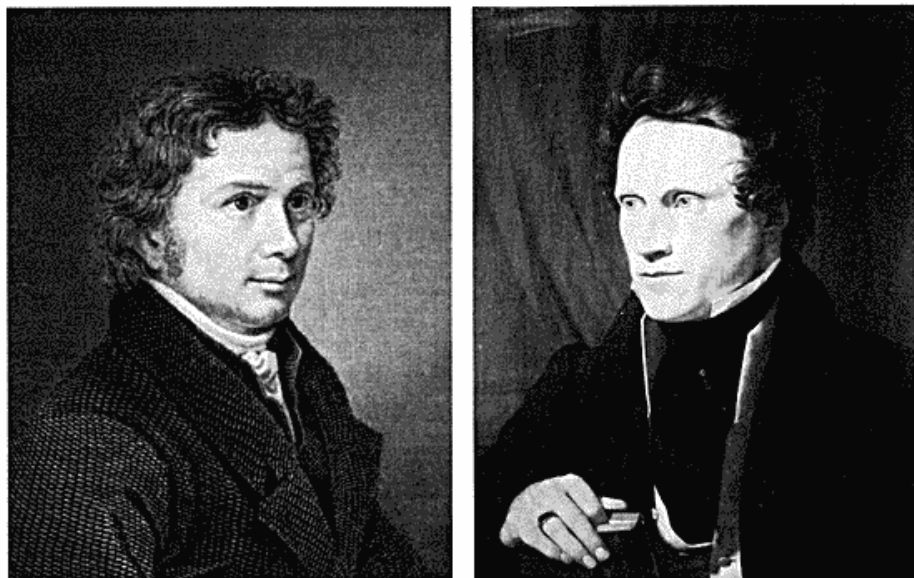
Arbejdet med denne skildring af Thorvaldsen må have fået Th. Schorn til at mindes den augustdag i 1820, da han, den 24-årige stud. jur., sammen med sin gode ven Ingemann og dennes forlovede Lucie Mandix og nogle stykker flere fulgte den store billedhugger på vej ved hans afrejse fra København. Efter Thorvaldsens ophold et års tid herhjemme under hjertelig hyldest fra alle sider var det med smerte, man så ham forlade Danmark og atter rejse tilbage til Rom, og de unge venner, der indtog et afskedsmåltid med ham på Roskilde Kro, var så bevægede, at en sang, Schorn havde digtet til ham i den vemodige anledning, blev meget slet afsunget. Derom fortæller en samtidig, Wilhelmine Grüner, i et brev d. 16.8.1820 til sin veninde Louise Bergsøe, og i samme brev findes hendes afskrift af Schorns digt.⁴⁴⁾ D. 23. september offentliggjorde han det i „Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn“ under overskriften „Da Thorvaldsen forlod Danmark. August 1820“ – tre ottelinjede strofer med dette udbrud af begejstring for Thorvaldsens geni:

Kjender Du den høie Lyst
 For en Helt at gløde?
 Slaaer for Hvad er Stort dit Bryst,
 Hjertet nu maa bløde!
 Bort en Kunstens Heros gaaer,
 Som er værd at hædre,
 Som er værd at gløde for,
 Som har danske Fædre!

Af andre, senere lejlighedsdigte, han lod tilgå offentligheden, kan nævnes „Ved Frederik den Syvendes Død“ i „Fædrelandet“ d. 5. dec. 1863 og „Til vor tapre Hær“, skrevet under krigen 1864 til samme blad (d. 13. april).

Nu som før optog „Fædrelandet“ også hans mere personlige vennedigte, således d. 18. jan. 1868 „Ved Budskabet om Fru L. M. Ingemanns Død“ et kort digt, som røber hans fortrolighed med den sindstilstand af savn og længsel, tabet af ægtefællen havde efterladt hende i, noget også de tidligere omtalte breve mellem dem havde kredset om.⁴⁵⁾ Seks år efter at Schorn med dette lille digt om fru Ingemann havde sagt endeligt farvel til det ingemannske hus og de to kære venner, skrev han et digt, der ikke så mærkeligt vel blev han bedste – digtet til og om Ludvig Bødtcher ved dennes død. Det stod i „Berlingske politiske og Avertissements-Tidende“ fredag d. 9. okt. 1874, otte dage efter Bødtchers død, og indgik i Alex. Schumachers biografi „Ludvig Bødtcher. Et Digterliv“ (1875) tillige med andres mindedigte og Bødtchers eget digt om hans og Schorns venskab,

T. v. B. S. Ingemann. Stålstik 1822 af W. H. Lizars efter maleri af C. W. Eckersberg. – T. h. Ludvig Bødtcher. Maleri af A. Kuchler på Frederiksborgmuseet.

det flere gange nævnte „Til en gammel Ven“. Schumacher dedicerede sin bog til digterens „mangeaarige Venner Hr. Etatsraad, Professor C. Otto, R. af D., Hr. Professor Chr. Winther og Hr. Candidat Theodor Schorn“.

Her, hvor der i Th. Schorns sørgedigt er tale om hans bedste ven, som selv med sit rige lyriske talent havde tolket deres venskabs lødighed, får følelsen en større gennemslagskraft end før set hos Schorn; de vanlige klicheer er i det væsentlige borte, og versene formes til en god, varm karakteristik af digteren, der gennem et langt liv stod ham så nær:

Nu brast en Streng, som klang saa smukt,
I Døden blev et Øie lukt,
Saa aabent for alt Skjønt og Herligt,
Et Hjerte Standsed med sit Slag,
Som lige til den sidste Dag
Slog ungdomsfriskt og mildt og kjærligt.

Ja, Du drog bort, med hvem i Livets Vaar
En trofast Broderpagt jeg knytted',
Der vandt i Fasthed Aar for Aar,
Mens stille til din Sang jeg lytted!

Som Faa Du blev mit Hjerte kjær,
Dit livsfro Sind, din stille Færd,
Din Alvor som din Skjemt mig kvæged,
Af indre Fred bar Alting Præget.

Nu falder Høstens gule Løv
Ned paa den Grav, som om dit Støv
Med trofast Moderømhed værner.
Du dømte mildt, Du finder vist
En Dommer mild i Livet hist
Bag Evighedens lyse Stjerner.

Med dette afskedsdigt til vennen fik den gamle Theodor Schorn givet sit eget smukke, bekræftende svar på spørgsmålet, Ludvig Bødtcher havde stillet i 1816 i rimbrevet „Har jeg fundet hvad jeg søgte?“ og i sin alderdom, året før sin død, med de to digte til Schorn besvaret med et fuldtønde ja.

NOTER

(1) Håndskriftsamlingen, Palsbos Samling Aa. – (2) Ludvig Bødtcher: Samlede Digte, udg. af Johs Brøndum-Nielsen, 1940, s. 326–28; for de i det følgende nævnte digttitler henvises til denne kommenterede udgave. Om det ikke tidl. trykte rimbrev til Schorn oplyser B.-N. (s. 353), at det tilhørte amtsforvalter A. Palsbo, Holstebro, der ikke ønskede det offentliggjort, hvorfor digtet ikke blev medtaget i udgaven 1940. – (3) Se Al. Schumacher: Ludvig Bødtcher. Et Digterliv, 1875, s. VI; jfr. Ludvig Bødtcher: Sidste Digte, udg. af Thorvald Smit, 1875, s. 2–4. – (4) Samlede Digte (note 2), s. 55 og s. 150. – (5) Om Bødtchers ungdomskærlighed, Pauline Paulsen, se Schumacher (note 3), s. 15–17 og Kr. Arentzens indledning til Ludvig Bødtcher: Digte, ældre og nyere. 4. Udg., 1878, s. VII–IX. Bødtcher har i en kort selvbiografi, skrevet til brug for Kr. Arentzen, oplyst om den livsvarige betydning hans unge forlovede fik for ham (Ny kgl. Saml. 1977^b, 4°). – (6) 11. årg. s. 46. – (7) Anf. værk, s. 66. Om det litterære selskab „Hebe“ (stiftet o. 1812) og dets virksomhed, se smst., s. 61–65; jfr. N. C. L. Abrahams: Meddelelser af mit Liv, udg. af Arthur Abrahams, 1876, s. 34–35 og Carl Otto: Af mit Liv, min Tid og min Kreds, udg. af Edgar Collin, 1879, s. 45 og s. 62–65. – (8) W. Schorn: Fra gamle Skuffer. Skitser og Pennetegninger, 1906, s. 17. – (9) Smst., s. 19. – (10) W. Schorn: Da Voldene stod. Erindringer, 1905, s. 5, 59 og passim. – (11) Vedr. Th. Schorns biografi, se Th. H. Erslew: Almindeligt Forfatter-Lexikon, III, 1853, s. 86–88 og Supplement til dette, III, 1868, s. 90–

91 (fotogr. optryk, 1963-64); jfr. artiklen om sønnen Willy Schorn i Dansk biografisk Leksikon, red. af Povl Engelstoft og Sv. Dahl, XXI, 1941, s. 297-98. Se også Metropolitan-skolens Indbydelsesskrift 1840, s. 48-49; 1847, s. 24; 1875, s. 191. Jfr. C. A. S. Dalberg og P. M. Plum: Metropolitan-skolen gennem 700 Aar, 1916, Tillæg, s. 22, samt Tillæg B. til Rigsdagstidenden. Ordentlig Samling 1867-68, sp. 1064-65. Vedr. Th. Schorns bibliografi se foruden Erslews forfatterleksikon S. Birket-Smiths fortsættelse heraf 1850-83 (Ny kgl. Saml. 2014, 2°). - (12) Jfr. Nationaltidende d. 25.11.1879 og Dagens Nyheder d. 26.11.1879. Th. Schorn døde d. 24. nov. 1879. - (13) W. Schorn (note 10), s. 27 og s. 29-31. - (14) Det Norske Nationalblad af blandet Indhold, 5. nov. 1816, digtets 8. strofe, lin. 7. - (15) W. Schorn (note 10), s. 25-26.

(16) Se Arthur Aumont og Edgar Collin: Det danske Nationalteater 1748-1889, V, 1, 1897, s. 175-76. - (17) Håndskriftsamlingen, Troensegaard's autografsamling I, 1. - (18) Th. Overskou: Den danske Skueplads, V, 1864, s. 201. - (19) Smst., s. 585. Mange år senere skulle Th. Schorn blive Wiches sproglærer, idet denne lige efter sin virksomhed ved Hofteatret (1855-56) ønskede nogen undervisning i tysk. Den af alle nu forgudede skuespiller kom da ofte ud til huset på Nørrebro for at tage timer hos Schorn, fortæller W. Schorn (note 10), s. 215-16 og s. 218. - (20) W. Schorn (note 10), s. 32-52. - (21) Smst. s. 44 og s. 41. Om Kamma Rahbeks begejstring for Hamburg, se også Just Mathias Thiele: Af mit Livs Aarbøger, udg. af Carl Dumreicher, I: 1795-1825, 1917, s. 146. - (22) Breve fra Ingemann til Schorn i: Ny kgl. Saml. 2651, 2°, Nyere Brevsamling. Dansk, Fotostat. breve, Palsbos Samling Aa og Troensegaard's autografsamling I; fra Schorn til Ingemann i: Ny kgl. Saml. 2651, 2° og Troensegaard's autografsamling I. Jfr. W. Schorn (note 10), s. 274-77 og s. 281-89. - (23) Ny kgl. Saml. 3826, 4°. - (24) Ny kgl. Saml. 2713 I. 2, 2°. J. Galskjøt udgav 1862 B. S. Ingemanns „Levnetsbog, skreven af ham selv“ og 1863 det nævnte „Levnetsløb“, som Ingemann havde kaldt „Tilbageblik paa mit Liv og min Forfattervirksomhed fra 1811-1837. Et autobiografisk Udkast“ og bestemt til at trykkes som „Fortale“ til sine Samlede Skrifter (I-XLI, 1845-64). - (25) Nyere Brevsamling. Dansk IX.5. - (26) Håndskriftsamlingen, Troensegaard's autografsamling I. A. - (27) Ny kgl. Saml. 2651, 2°. Samtidens store læserinteresse for „Valdemar Seier“ afspejler sig ligeledes i et brev, Th. Schorn d. 22.8.1827 havde modtaget fra en af sine forfattervenner, A. de Saint-Aubain (Carl Bernhard), se „Uddrag af Breve fra A. de Saint-Aubain“, ved Nicolaj Bøgh, i: Personallhistorisk Tidsskrift, 4. rk. 5. bd., 1902, s. 29-30. - (28) Disse to arbejder stod i „Teckningar“s 2.-3. hæfte (Ups. 1830-31), der desuden rummede fortællingerne „Tröst-arinnan“ og „Miniaturer“. - (29) Se Erslew (note 11), Supplement II, 1864 (fotogr. optryk 1963), s. 116; jfr. M. C. Hansens novelle „Keadan eller Klostersruinen“ i A. F. Elmquists „Læsefrugter“, bd. 36, 1827, s. 305 og bemærkninger om ophavsretten i M. C. Hansen: Samlede Noveller, 1836, s. 7 og i L. Kruse: Die Klostersruine in Norwegen, Leipzig 1830, forordet. - (30) Der neue Pitaval. Eine Sammlung der interessantesten Criminalgeschichten aller Länder aus älterer und neuerer Zeit. Hrsg. von J. E. Hitzig und W. Häring. 1.-12. Theil, Leipzig 1842-47. Denne samling udkom med lange nye rækker frem til 1865 (i alt 36 bd.) og fortsattes yderligere ved A. Vollert med Neue Serie, 1866-90. Værkets udgivere havde fundet inspiration i franske (og til tysk oversatte) samlinger af Gayot de Pitaval: Causes célèbres et intéressantes, avec les jugemens qui les ont décidés. T. 1-20. La Haye

1735-43. (En ny, forøget udgave m. fortsættelse udkom smst. og i Amsterdam 1738-71). Heraf begrebet „Pitaval“ og den nyere tyske samlings titel.

(31) Berlingske politiske og Avertissements-Tidende, Nr. 77, 19.3.1866 og Nr. 78, 2.4.1867. – (32) Anf. blad, Nr. 179, 5.8.1867 og Nr. 282, 3.12.1867. Af andre aviser f. eks. Dagbladet, Nr. 74, 1866, Tillæg og Nr. 296, 1867, Tillæg, samt Folkets Avis, Nr. 162, 1866. – (33) Anmelderen fejlciterer titlen, der korrekt lyder: „Rovmorderen og Vægteren i Eldagsen“, se „Criminalhistorier, ældre og nyere...“, udg. af Theodor Schorn, I, 1866, indholdsfortegnelsen og s. 641. – (34) Illustreret Tidende, Nr. 386, 17.2.1867, s. 169. – (35) Smst. Nr. 442, 15.3.1868, Tillæg, s. 214. – (36) Samlingen „Eventyr og Fortællinger...“ også m. titlen „Aglaiia eller Eventyr og Fortællinger af forskellige tyske Digterinder“, 1818; L. Tieck: Digterliv, en Novelle, 1826 (først trykt i „Ceres... Et periodisk Skrivt for dannede Læsere“, udg. af Theodor Schorn, V, 1825, s. 217-352); C. Spindler: Jesuiten. Charaktermaleri fra det attende Aarhundredes første Fjerdedeel. 1-3, 1829 og af samme forfatter: Jøden. Tydsk Charaktermaleri fra det femtende Aarhundredes første Halvdeel, 1-4, 1830. – (37) Nyere Brevsamling. Dansk, 2. rk. Den tyske original „Kirchengeschichte. Lehrbuch für academ. Vorlesungen“ var udkommet i Leipzig 1834; i 1836 fulgte 2. verb. Aufl. – (38) Jfr. Schumacher (note 3), s. 109 og Breve fra og til Christian Winther, ved Morten Borup, IV, 1974, indledningen s. 38-39. Det omtalte brev om kirkehistorien er ikke optaget i Borups udgave, men forblevet utrykt. Om brevet og oversættelsen se endv. Nicolaj Bøgh: Christian Winther. Et Livsbillede, II, 1900, s. 375-77. – (39) Håndskriftsamlingen, Fotostat. breve (acc. 1973/120); originalen tilh. nu afdøde kapelmester Povl Ingerslev-Jensen. Brevet findes trykt i Borup (note 38), II, 1974, s. 86. „Hjortens Flugt“ udkom d. 28.11.1855, 2. opl. d. 22.12. samme år, og 3. opl. fulgte d. 16.1.1856; jfr. Bøgh (note 38), III, 1901, s. 226. – (40) Den danske originaludgave „Betragtninger over de christelige Troeslærdomme“, I-II udkom 1833, 2. opl. 1837. – (41) Fr. Schleiermachers skrift „Die Weihnachtsfeier. Ein Gespräch“ var udkommet i Halle 1806; 2. Ausg. Berlin 1826. – (42) Se anf. blad, 4. Halvaar, Nr. 12, 21.9.1879, s. 173 og Nr. 17, 26.10.1879, s. 262. Jfr. note 12. Endnu i 1880 stod flere af disse småbidrag fra Schorns hånd trykt i forskellige numre af ugebladet. – (43) Træk af Thorvaldsens Konstner- og Omgangsliv. Samlede til Familielæsning af Carl Frederik Wilckens, hans fordums Kammertjener, 1874; 2. opl. 1874. – (44) Ny kgl. Saml. 2584, II.2, 2°. Jfr. Breve til og fra Bernh. Sev. Ingemann, udg. af V. Heise, 1879, s. 152. – (45) Schorn var til stede ved fru Ingemanns begravelse i Sorø. „Hendes og Ingemanns trofaste Ven, Forfatteren Theodor Schorn kom derfra og bragte mig Hilsen fra det ingemannske Huus“, fortæller H. C. Andersen i Mit Livs Eventyr, ved H. Topsøe-Jensen, II, 1951, s. 358 (fotogr. optryk, 1975). Jfr. H. C. Andersens dagbøger 1825-1875, VIII, udg. af Kirsten Weber, 1975, s. 10.